

geringe Klasse III, 03 + persisteert, + 03 is los gaan staan en door de collega verwijderd. (Zie foto 1).

Bij het nemen van foto's vinden wij een enorme resorptie van de wortels der vier incisiven door een impactie van 3 + 3. (foto 2, 3, 4).

Foto 3

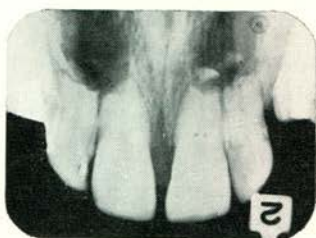

Foto 4

Foto 4 geeft de situatie na extractie van 3 + 3 (Dr. BARSONY) en nu zal moeten worden afgewacht of de resorptie hiermede tot staan is gebracht en of de tanden op de duur vast blijven staan, hetgeen thans nog het geval is.

BIJZONDERE STUKKEN

OVER DE INHOUD VAN ONS TIJDSCHRIFT

door PROF. R. W. BROEKMAN

Wanneer men er nog eens toe komt oude jaargangen van het Tijdschrift voor Tandheelkunde door te lezen en daarbij een vergelijking maakt met hetgeen de latere jaargangen aan oorspronkelijke bijdragen hebben geleverd, dan moet men vaststellen, dat de gemiddelde kwaliteit van de publikaties niet onbelangrijk is gestegen. Het is bepaald onjuist om hieraan denigrerende gedachten ten aanzien van vroegere auteurs te koppelen. Het tegenovergestelde is zelfs dikwijls waar.

Als men deze publikaties beoordeelt naar de toenmalige stand van het tand-

heelkundig denken, dan dwingen zij niet zelden de grootste eerbied af. Het is gemakkelijk om thans de inzichten van EDWARD H. ANGLE – of zo men wil van PIERRE FAUCHARD – aan een scherpe kritiek te onderwerpen.

Maar het is niet eerlijk om hun opvattingen te bagatelliseren, nog minder te ridiculiseren. De wetenschap en zeker de tandheelkunde is in de laatste jaren zó met sprongen vooruitgegaan, dat het volkomen redelijk en begrijpelijk is, dat de hedendaagse publikaties op een ander en „hoger” niveau staan dan 30–50 jaren geleden. Ongetwijfeld is veel van hetgeen ook in buitenlandse tijdschriften verschenen is, geassimileerd door hen, die zich in hoofdzaak beperken tot de uitoefening van de praktijk. Het gevolg hiervan is, dat ook deze uitoefening op een hoger niveau is komen te liggen. Technisch-mechanisch denken en handelen is in sterkere mate geïmpregneerd geworden met medisch-biologische opvattingen. Het inzicht van de hedendaagse practicus is, met het voortschrijden van de wetenschap, verruimd en verdiept. Meer dan in vroegere jaren is hij ervan doordrongen, dat hij niet alleen het gebit maar ook de patiënt behandelt. Toch kan men zich niet onttrekken aan de indruk, dat de verhoging van het peil waarop de practicus werkt, geen gelijke tred heeft gehouden met de verhoging van het niveau waarop het zuiver theoretische werk zich beweegt en waarvan de resultaten in de vaktijdschriften hun weerspiegeling vinden. Het wekt de indruk dat de kloof tussen hetgeen door onderzoekingen wordt geboden en hetgeen hiervan voor de praktijk bruikbaar is, van jaar tot jaar breder wordt. Nog sterker uitgedrukt wil dit zeggen, dat het peil van de gemiddelde praktijkuitoefening is achtergebleven bij hetgeen los daarvan is bereikt. Ook in dit verband is echter een oppervlakkig neerzien op de werkzaamheden der practici in vele gevallen volkomen misplaatst omdat daarbij geen rekening wordt gehouden met de omstandigheden waaronder moet worden gewerkt.

Het ligt niet in de bedoeling van deze beschouwing om aard en wezen van de groeiende tegenstelling tussen theorie en praktijk nader aan een kritische studie te onderwerpen. Slechts wordt hier het feit geconstateerd, dat de kloof tussen wetenschappelijk bereikte resultaten en de praktische toepassing daarvan in de tandheelkundige praktijk een zodanige afmeting krijgt, dat de practicus in de hem geboden tijdschrift-literatuur veel aantreft, dat o.a. ten gevolge van de maatschappelijk-economische omstandigheden, waaronder hij zijn taak moet vervullen, niet voor toepassing in aanmerking komt. Deze afstand tussen het theoretisch mogelijke en praktisch vervulbare is bijna niet meer te overbruggen, hoewel hier onmiddellijk aan moet worden toegevoegd, dat het constateren van dit feit nimmer aanleiding mag geven tot de gemakzuchtige opvatting, dat het in die praktijk dan maar alles-bij-het-oude zal moeten blijven.

Voor beide groepen – theoretici zowel als practici – is dit een weinig opwekkende situatie. Het moet voor hen die de tandheelkundige praktijk uitoefenen op den duur wel verlamvend werken, wanneer maatschappelijk-economische omstandigheden een belemmering vormen bij de toepassing van hetgeen wetenschappelijk aanbevelenswaardig wordt geacht en het zal een levendige belangstelling in de ontwikkeling van het vak zeker niet bevorderen. Het is van het

meeste belang, dat hetgeen langs wetenschappelijke weg als juist is vastgesteld, ook toegepast kan worden. Wanneer de vooruitgang van de tandheelkunde als primair belang moet worden geacht voor de gemeenschap, dan zal eveneens aan de mogelijkheid van toepassing der verkregen resultaten de grootste aandacht moeten worden besteed. Omgekeerd zal het ook voor de onderzoeker deprimerend zijn en weinig stimulerend werken op zijn activiteit, wanneer hij regelmatig wordt geconfronteerd met de verwachting, dat zijn bevindingen wellicht niet of hoogst zelden in de praktijk toepassing zullen vinden.

De redactie van het Tijdschrift is zich terdege van deze moeilijkheden bewust. Zij bevindt zich in de niet-benijdenswaardige positie, dat zij aan de ene zijde de baan moet vrij houden voor de resultaten van tandheekkundig speuren en denken; aan de andere kant heeft zij echter rekening te houden met een grote groep lezers, die, uit de aard hunner praktische instelling, ten aanzien van de vakliteratuur haar specifieke behoeften heeft.

Zij vraagt om wetenschappelijk verantwoorde vereenvoudiging van werkwijzen en middelen om hun prestaties op te kunnen voeren. Ook om verbetering van hun methodiek, maar met het nadrukkelijk en niet onredelijk verlangen dat deze tevens een vereenvoudiging der werkzaamheden moge betekenen.

Met dit laatste houdt de zuiver-wetenschappelijke werker niet altijd rekening. Het ligt niet in zijn aard om in eerste instantie praktisch te zijn. Hij moet zich vrij in zijn materie kunnen uitleven omdat hij uiteindelijk, dikwijls met voorbijzien van enig rechtstreeks praktisch doel, met een zekere taaie volharding een relatie tracht op te sporen. Het is dan ook begrijpelijk – en in verschillende gevallen niet ongerechtvaardigd – wanneer de practicus dan klaar staat met de opmerking, dat een bepaalde bevinding theoretisch heel goed kan kloppen, maar praktisch geen waarde vertegenwoordigt of weinig bruikbaar is. En hiermee blijft de oude tegenstelling tussen theorie en praktijk weer bestaan. Maar het behoort tot het gebied der uitzonderingen, wanneer beide doelstellingen elkaar dekken. Dit is een tragisch verschijnsel dat gemakkelijk aanleiding geeft tot een verminderd prestige van de wetenschap als wegbereidster voor praktische toepassing in het maatschappelijke leven.

Deze controverse bezwaart ook de redactie van het Tijdschrift. Zij zou een brug willen slaan tussen theorie en praktijk, waarover de practicus de wetenschappelijke werker kan ontmoeten en de laatste in aanraking kan blijven met de praktische problemen voorzover hij hieraan behoefte heeft. Dit betekent, dat men zich moet beraden op het leggen van fundamenten aan weerszijden van deze kloof. Enkele belangrijke en principiële punten mogen hierbij echter niet worden verwaarloosd.

De eerste vraag die zich opdringt is, of het rechtvaardig, juist en verantwoord is, wanneer vanuit de praktijk vraagstukken aan „de wetenschap” worden voorgelegd. Hiermede wordt dan geïntroduceerd een niet meer vrije, immers gekanaliseerde, vorm van wetenschapsbeoefening.

Men zou zich kunnen voorstellen, dat er wetenschappelijke werkers zijn, die het beneden hun waardigheid achten om een concrete opdracht te aanvaarden. De

tijd, dat de wetenschap zich afzonderde en alleen werkte volgens het principe „la science pour la science” ligt nog niet zo ver achter ons.

Op een congres, uitgaande van de Nederlandse Universiteiten en Hogescho- len ('s-Gravenhage 1954) werd het onderwerp „Vrijheid en gebondenheid der wetenschap” uitvoerig besproken en van vele zijden belicht.

Op dit congres heeft Prof. Dr. H. W. JULIUS o.a. de stelling verdedigd, dat de wetenschappelijke onderzoeker in de eerste plaats een artiest is die zich in zijn conceptie vrij moet kunnen uitleven en tegenover de buitenwereld zijn eigen weg moet kunnen volgen „vrij van de extrinsieke, aanvaardend de intrinsieke gebondenheid”. De spreker voegde hier echter aan toe, dat hij niet zelden onder drang van de maatschappij werkt „die dikwijls de richting van het wetenschap- gelijk onderzoek volkomen in haar greep heeft.” Deze richting-bepalende fak- tor wordt helaas niet altijd ingegeven door culturele – dat wil zeggen op het wel- zijn der mensheid gerichte – belangen. In de laboratoria van over de gehele we- relid verspreide industrieën werken beoefenaren van de wetenschap aan de op- lossing van problemen die slechts van een zeer beperkte culturele, maar van een uitgesproken materiële of economische betekenis zijn. Het bedrijf waarvoor zij werken vraagt slechts om de bestudering van die speciale vraagstukken waar- van de resultaten winstgevend zijn hetgeen in vele gevallen betekent „matige kwaliteit met fraai uiterlijk en snelle slijtage zodat de omzet vergroot wordt”. (Prof. Dr. W. F. WERTHEIM).

In een mildere vorm zou men het ook zó kunnen uitdrukken, dat aan weten- schappelijke medewerkers onderzoekingen worden voorgelegd die een meer efficiënte produktie bevorderen. Als wij het zó stellen, zijn wij al heel dicht ge- naderd tot het probleem waarvoor wij ons in de tandheelkunde geplaatst zien. De practicus in de tandheelkunde hoort niet graag spreken over een „meer effi- ciënte produktie”. Maar als we even over dit bezwaar heen stappen, dan zou ook hij graag aan de onderzoekers opdragen om werkmethode te ontdekken die, met behoud van een medisch-biologisch uitgangspunt, eenvoudiger uitvoerbaar zijn. Het is dan zijn plicht om deze opdrachten nauwkeurig omschreven te ver- strekken.

Over de gehele wereld hunkert de practicus in de tandheelkunst naar werk- methoden die hem in staat stellen om op een wetenschappelijk en moreel ver- antwoorde wijze tegemoet te komen aan de zeer belangrijke en principiële wijzi- gingen die zich hebben voltrokken in de uitoefening van zijn dagelijkse werk- zaamheden. Er is een tijd geweest, dat hij *individuele patiënten* behandelde en zich daarbij kon richten op hun speciale problemen – ook materieel – die zich daarbij voordeden. Thans wordt hij gedwongen om zijn aandacht te besteden aan *groepen* en vraagt hij zich af, welke wijzigingen hij in de oude – en verouder- de methodiek kan – en mag – toepassen teneinde aan deze volledig nieuwe op- dracht, zonder botsing met zijn ethische principes, te kunnen voldoen. De we- tenschap is hierop het antwoord nog steeds schuldig gebleven, maar de scherp omlinjende opdracht werd ook nog niet verstrekt.

Als wij het zo zien, zijn er dus twee vormen van wetenschappelijke activiteit.

In het ene geval zondert de wetenschappelijke werker zich af en zal het klagen van de buitenwereld niet tot hem doordringen en hem niet storen in de bewerking van zijn materie. Hij zoekt een nieuwe waarheid, een nieuwe zekerheid of een nieuwe wetmatigheid zonder zich aanstonds te bekommeren om het praktisch nut daarvan. Hij is in vele opzichten te vergelijken met de vrije en zelfstandig schepende kunstenaar.

De andere vorm van wetenschapsbeoefening kan vergeleken worden met de z.g. toegepaste kunsten, het is een vorm van „toegepast natuurwetenschappelijk onderzoek”. In dit geval is de wetenschappelijke werker niet meer volledig vrij, immers extrinsiek gebonden en onderworpen aan de doelbepaalde gerichtheid van een taak. Dergelijke opdrachten worden veelal uit de nood der tijden geboren: bestrijding van epidemische ziekten, van tandcariës en verder het gehele programma van werkzaamheden der Stichting T.N.O. Men is wel eens geneigd om in deze laatste vorm van wetenschappelijke activiteit – het werken ten bate van b.v. de gemeenschap – iets van lagere orde te zien. Het is echter evengoed mogelijk om deze vorm hoger te waarderen omdat hiermee doelbewust gewerkt wordt aan de oplossing van een probleem der samenleving en hier dus eerst werkelijk sprake is van een zuiver culturele activiteit.

De redactie van een wetenschappelijk tijdschrift zal haar taak alleen dan goed verstaan, wanneer zij haar kolommen opent voor beide vormen van wetenschappelijke activiteit. Het is misschien niet overbodig om er hier nog eens met nadruk op te wijzen, dat ook de vrije deelnemer aan het speurwerk in de gelegenheid moet worden gesteld om de uitkomsten van zijn werk wereldkundig te maken.

Deze uitkomsten hebben dan misschien geen directe waarde voor het welzijn der mensheid noch voor de verworvenheden of belangen van een bepaalde groep, maar onze kennis wordt er door vermeerderd, de wetenschap wordt er door gediend en zij die „in opdracht” werken zullen er op een of andere wijze, vroeg of laat, hun voordeel mee kunnen doen. Laat dit dan een antwoord zijn op de vraag die men ten aanzien van bepaalde publikaties niet zelden hoort stellen „wat heb ik nou aan zo'n artikel?” Nee, men heeft er voor 't moment niet veel aan, maar men kan het waarderen in de verwachting, dat de basis, waarop onze dagelijkse praktijkuitoefening steunt, er door verstevigd of verbreed wordt. En wie weet welke nu nog ongeziene verschieten er door kunnen worden geopend?

Iedereen is er bovendien wel van overtuigd – al wordt dit door de dagelijkse besommeringen wel eens vergeten – dat publikaties die zich begeven op de grensgebieden van de tandheelkunde, in zekere mate kunnen bijdragen tot de algemeen gewenste bevordering van ons medisch-biologisch denken en handelen en daarmee tot het „beschavingspeil” van de tandarts, dat op een ander niveau dient te liggen dan dat van de willekeurige leek.

Daarnaast verschijnen dan studies die min of meer van direkt-praktische betekenis genoemd zouden kunnen worden. Ook ten aanzien van deze uiteenzettingen hoort men zo af en toe – zij het in een mildere vorm – wel eens opmerken, dat zij te weinig rekening houden met de omstandigheden waaronder

de practicus moet werken, in te ver verwijderd verband staan tot de praktijk des levens en daardoor moeilijk toepasbaar en dientengevolge onbruikbaar zijn.

Enkele voorbeelden uit de orthodontie mogen dit verduidelijken. In de moderne literatuur over de behandeling van orthodontische afwijkingen wordt in stijgende mate gewezen op het feit, dat *alléén* een functionele therapie biologisch verantwoord is en het optreden van recidieven uitsluit. De practicus – de nuchtere practicus zou men bijna zeggen – heeft echter in de loop der jaren gemerkt, dat hij, na een degelijke opzet van zijn behandelingsplan, met actieve uitneembare apparaten dikwijls in korte tijd goede en blijvende resultaten kan verkrijgen. Hier botsen theorie en praktijk. Een tweede voorbeeld vinden we in de opgedrongen noodzakelijkheid om bij alle dento-maxillaire (-faciale) afwijkingen röntgen-schedelprofielfoto's te laten maken op een zodanige afstand, dat de patiënt hiervoor naar een ziekenhuis verwezen moet worden. Is dit praktisch uitvoerbaar? Of zweeft een dergelijke, wetenschappelijk vastgestelde eis boven en los van de realiteit?

Wij benaderen hier een derde vorm van wetenschappelijke activiteit: het empirisch onderzoek.

Wanneer er sprake is van strijd die geboren is uit tegenstellingen – zoals tussen theorie en praktijk – dan gebeurt het herhaaldelijk, dat beide partijen in de motivering van hun houding overdrijven. De practicus meent dan het volste recht te hebben om zonder theorie, dus zuiver empirisch en steunend op routine en ervaring voor zijn zienswijze erkenning te mogen verlangen.

Niet zelden ontbreekt bij deze empirische denkvorm het inzicht in de diepere samenhang der verschijnselen terwijl deze practicus bovendien bij ieder nieuw geval weer uit zijn eigen ervaringsgeschiedenis moet putten.

De theoreticus daarentegen is al te spoedig geneigd om met een overdreven onderschatting te oordelen over de resultaten van empirisch onderzoek of over de dikwijls veeljarige ervaringen van practici. Ook dit is onjuist. De waarheid ligt – zoals zo dikwijls – ook hier ergens in het midden. Er moet een synthese groeien tussen theoretische inzichten en praktische ervaringen. Hiermee zijn we dan aangekomen bij de kern van dit betoog.

We kunnen in een wetenschappelijk georiënteerd tijdschrift zoals het T. v. T. de stemmen der practici niet missen. Het is een verontrustend verschijnsel, dat zij beginnen te zwijgen. Wij hebben de auteursnamen van 100 artikelen, die in de jaargangen 1932-'37 in ons tijdschrift zijn opgenomen eens vergeleken met die van 100 oorspronkelijke bijdragen uit de periode 1953/4-'56 en daarbij een onderscheid gemaakt tussen praktijkuitoefenende tandartsen (A) en docenten bij het tandheelkundig onderwijs (B). De resultaten van deze telling zijn in onderstaande tabel vastgelegd.

Jaargangen	A	B
1932 –'37	75	25
1953/4-'56	15	85

Erkend moet worden, dat het aantal docenten bij het tandheelkundig onderwijs in de loop der jaren naar verhouding sterker is gestegen, dan het aantal practici. Dit neemt echter niet weg dat de zeer opmerkelijke verschuiving welke in de kolommen A en B is opgetreden een weinig bemoedigend symptoom is geworden. Men kan voor de teruggang van het aantal publikaties in kolom A meerdere oorzaken noemen. Eén daarvan zal ongetwijfeld de overstelpende drukte in verschillende praktijken zijn. De vermoeidheidsfactor, eventueel gecombineerd met een veel-geconstateerde na-oorlogse matheid zullen bovendien van invloed zijn geweest. Het is ook alleszins verklaarbaar dat het tempo, waarin overdag gewerkt moet worden niet bevorderlijk is voor het schrijven van een publikatie in de avonduren of – nog sterker – in die avonduren somatische en geestelijke vermoeidheid een zekere tegenzin opwekken ten aanzien van alles, wat nog met tandheelkunde te maken heeft.

Dit is allemaal te betreuren, maar het zou wel bijzonder jammer zijn, wanneer het zwijgen van de practici voortkwam uit schroom of een misplaatst gevoel iets ongelijkwaardigs te behandelen naast datgene wat door medewerkers aan het tandheelkundig onderwijs wordt gepubliceerd.

Er kunnen nog wel andere redenen zijn waardoor de practici zwijgen en het accent in het Tijdschrift verlegd dreigt te geraken naar wat men dan „zware theoretische kost” noemt. Het zal erg moeilijk zijn om de gedachten der lezers te raden, maar in vele gevallen zal een combinatie van factoren hieraan wel hebben meegewerkt.

Wie enigszins thuis is in de ontwikkeling der tandheelkunde zal weten, dat waardevolle en belangrijke bevindingen dikwijls juist door hen werden verkregen, die dagelijks geconfronteerd werden met de zorgen en problemen van een drukke algemene praktijk. Dit behoeven geenszins uitvindingen te zijn geweest waarvan de grondvesten van het tandheelkundig denken hebben geschud en die later van historische betekenis zullen blijken te zijn. Het komt in het leven – ook in het leven van de tandarts naast de stoel – dikwijls op kleinigheden aan. Wij zijn ervan overtuigd dat talloze praktische wenken en inzichten onverbred blijven doordat ze niet in het daglicht werden geplaatst. Daarnaast zijn wij er van overtuigd, dat er meer collega's zijn die over ambitie beschikken voor de bewerking van een praktisch-wetenschappelijk onderwerp en daartoe ook over voldoende kritisch vermogen beschikken, dan uit de inhoud van het tijdschrift blijkt. Wij weten, dat er – evenals vroeger – collega's zijn die waardevolle bijdragen zouden kunnen leveren. Wij vermoeden, dat het stille krachten zijn geworden achter de schermen der lokale of regionale collegialiteit. Desondanks zouden wij hen zo graag meer voor het front zien treden.

Het is te hopen, dat het nieuwe kleeid, waarin het tijdschrift thans gestoken is, ook voor de practici een opwekking zal betekenen om zich met betrekking tot het publiceren van eigen bevindingen niet onbetuigd te laten.